

[*Din Psikolojisi*]

YAŞLI BAKIM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNDE ÇALIŞANLARIN BENLİK SAYGISI VE DEPRESYON İLE TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİ ÜZERİNE TANIMLAYICI BİR ALAN ARAŞTIRMASI: BİLECİK ÖRNEĞİ

Emre YILMAZ*

ÖZET

Bu araştırma, Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri çalışanlarında tükenmişlik, depresyon ve benlik saygısı düzeylerini tespit etmek ve bu değişkenlerin birbirleriyle ilişkisini incelemek amacıyla tanımlayıcı nitelikte yapılmış bir alan araştırmasıdır. Araştırmada İlişkisel Tarama Modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Bilecik İl Müdürlüğü'ne bağlı Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi'nde çalışan çeşitli meslek gruplarından 40 personel oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, "Kişisel Bilgi Formu", "Maslach Tükenmişlik Ölçeği", Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Beck Depresyon Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma 2017 Ekim-Kasım aylarında gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel analizinde; Frekans, yüzdelik hesaplaması, ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerlerini göstermek için ise Descriptive Analizi uygulanmıştır. İki değişken arasındaki ilişkinin yönü ve şiddetini hesaplamak için ise Korelasyon Analizi'nden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda; tükenmişlik alt boyutlarından duygusal tükenme ile duyarsızlaşma arasında anlamlı bir ilişki olduğu ($p<0,05$; $r=0,555$), çalışanların duygusal tükenme düzeyi arttıkça duyarsızlaşma düzeylerinin de artmakta olduğu; benlik saygısı ile kişisel başarı arasında anlamlı bir ilişki olduğu ($p<0,05$; $r= -0,413$), çalışanların benlik saygısı düzeyi azaldıkça kişisel başarılarının azalmakta olduğu, benlik saygısı yüksek olan çalışanların kişisel başarı algısının yüksek olduğu ve benlik saygısı ile depresyon düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu ($p<0,05$; $r=0,399$), çalışanların depresyon düzeyleri arttıkça benlik saygılarının azalmakta olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Benlik Saygısı, Depresyon, Tükenmişlik, Huzurevi, Yaşlı Bakım.

* Dr.; Din Psikoloğu, Diyanet İşleri Başkanlığı Bilecik İl Vaizi,
[e-posta: emre.yilmaz@diyanet.gov.tr]

ABSTRACT

A Descriptive Field Study on the Self-Esteem, Depression and Burnout Levels of Employees in the Elderly Care and Rehabilitation Centers: The Sample of Bilecik

This research is a descriptive field study to determine the levels of burnout, depression and self-esteem in nursing home workers and to examine their association with each other. It is used in the research relational search model. The universe of this search constitutes 40 personnel from various occupational groups working in the Geriatric Elderly Care and Rehabilitation Center affiliated to the Bilecik Provincial Directorate of the Ministry of Family and Social Policy. "Personal Information Form", "Maslach Burnout Scale", Rosenberg Self-Esteem Scale and Beck Depression Scale were used as data collection tools in the study. This search was conducted in October-November 2017. In the statistical analysis of the data obtained from this search; Descriptive Analysis was applied to show frequency, percentage calculation, mean, Standard deviation, minimum and maximum values. Correlation Analysis was used to calculate the direction and severity of this relationship between the two variables. As a result of this search; it was found that there was a significant relationship between emotional exhaustion and depersonalization ($p < 0,05$; $r = 0,555$) from the burnout sub-dimensions, while the levels of emotional exhaustion increased as the level of emotional exhaustion increased. ($p < 0,05$; $r = -0,413$), there was a significant relationship between self-esteem and personal achievement, personal achievement decreased as employees' self-esteem decreased, self-efficacy perceived by employees with high self-esteem was high and self-esteem between depression level ($p < 0,05$, $r = 0,399$), it was found that self-esteem decreases as the depression levels of the employees increase.

Keywords: Nursing Home, Elderly Care, Burnout, Depression, Self-Esteem.

Giriş

Konu ve Amaç

Tükenmişlik insanlarla birebir iletişim halinde olan meslek çalışanları için en başta gelen problemlerden biridir. Tükenmişlik bireyleri mesleki, kişisel ve toplumsal açıdan gereksinimleri olan canlılıktan alıkoyan bir durumdur (Er-

çevik 2010, s. 8). Tükenmişlik deneyimi çalışanların üretkenliğinin azalmasına, iş doyumsuzluğuna, profesyonelliğin engellenmesine, hasta memnuniyetsizliğine, düşük yaşam kalitesi ve düşük bakım kalitesine neden olmaktadır (Ergin ve ark. 2009; Karahaliloğlu, 2013; Kavlu, 2008). Tükenmişlik sadece tükenmişliği yaşayan bireyi değil, bireyin hizmet verdiği kişileri, çalıştığı kurumu, aile ve arkadaş çevresini ve içinde yaşadığı toplumu etkilemektedir (Erçevik, 2010; Tekin, 2011).

Bu araştırmanın temel amacı, insanlarla sürekli iletişim ve etkileşim halinde olunan, insanlara doğrudan hizmet veren, insanlarla birebir ilişkinin daha çok olduğu ve sürekli yoğun ilgi beklenen kurumlardan biri olan huzurevleri ve buralarda çalışan çeşitli meslek gruplarından personelin nasıl bir sosyo-demografik yapıya sahip olduğunu, çalışanların tükenmişlik, benlik saygısı ve depresyon düzeylerinin ne olduğu ve bu değişkenler arasında bir ilişkinin olup olmadığı, ilişki varsa ilişkinin ne yönde ve hangi düzeyde anlamlı olduğunu tespit etmektir.

Araştırmada bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Huzurevi çalışanlarının depresyon düzeyleri ile benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Huzurevi çalışanlarının tükenmişlik ve tükenmişlik alt boyutlarının birbirleriyle arasında ilişki bulunmakta mıdır?
3. Huzurevi çalışanlarının benlik saygısı ile tükenmişlik alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Önem

Tükenmişlikle ilgili literatürün oldukça zengin olduğu ve bu konunun çok boyutlu çalışıldığı bilinmektedir. (Günüşen & Üstün, 2010, s. 41). Ancak Türkiye’de huzurevlerinde çalışan personelde tükenmişlik ile ilgili birçok çalışma bulunmakla birlikte, huzurevi çalışanlarında tükenmişliği ve tükenmişlik alt boyutlarını, benlik saygısı ve depresyon ile ilişkisi yönüyle inceleyen, bu değişkenlerin birbirleriyle ilişkisi açısından ele alan saha çalışması bulunmamaktadır. Bu çalışma, huzurevi çalışanlarının tükenmişlik düzeyinin benlik saygısı ve depresyon düzeyi değişkenleri ile ne kadar ve nasıl açıklanabileceğini görmek

ve tükenmişlik düzeyine bağlı olarak çalışanların depresyon ve benlik saygısı puanlarının anlamlı farklılıklar gösterip göstermediği hakkında fikir edinmek amacıyla saha araştırması şeklinde, kesitsel ve tanımlayıcı olarak yapılmış orijinal bir çalışma olması bakımından önem arz etmektedir.

Yöntem

Model

Bu çalışmada, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkinin varlığını ortaya çıkarmakta kullanılan nicel araştırma yöntemlerinden survey/tarama (Karasar, 2005) yönteminin bir çeşidi olan İlişkisel Tarama Modeli kullanılmıştır (Büyüköztürk ve ark. 2014).

Bu çalışmada huzurevlerinde çalışan personelin benlik saygısı, depresyon ve tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı araştırılırken birçok bilimsel araştırma metot ve teknikleri kullanılmış ve benlik saygısı-tükenmişlik-depresyon ilişkileri, sebep-sonuç ilişkisi şeklinde değil, her biri ayrı bir bütünlük teşkil eden fenomenler arasındaki ilişkiler şeklinde ele alınmıştır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda; benlik saygısı, depresyon ve tükenmişlik olgularının birbirleriyle ilişkilerinin olup olmadığı, ilişki varsa hangi yönde ve hangi düzeyde anlamlı olduğu tespit edilmeye çalışılmış ve çalışma sonunda elde edilen bulguların analizleri yapılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Bilecik Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezinde çalışan, (*çeşitli meslek gruplarından*) 40 personel oluşturmaktadır. Bu çalışmada evrenin ulaşılabilir sayıda olmasından dolayı örneklem seçim yöntemi-ne gidilmemiş, meslek ayırımı yapılmadan evrenin tamamı örneklem grubuna alınmış, çalışan personelden; nöbette olanlar ile izinli olanlar dışında evrenin % 90'ına (n=36) ulaşılmıştır. Ancak 4 soru formunun eksik ve/veya hatalı işaretilenmesi sebebiyle 32 adet (% 80) soru formu araştırma kapsamına alınmış, böylelikle 32 huzurevi çalışanı araştırmanın evrenini ve aynı zamanda da örneklemine oluşturmaktadır.

Hipotezler

Tükenmişlik, benlik saygısı ve depresyonun çeşitli demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğinin ve söz konusu üç değişken (Benlik Saygısı-Depresyon-Tükenmişlik) arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırmada şu hipotezler ileri sürülmüştür.

Hipotez 1:Huzurevinde çalışan personelin depresyon düzeyleri ile benlik saygısı düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu yönündedir. Katılımcıların depresyon düzeyi puanları arttıkça benlik saygısı düzeyinde düşüş olması beklenmektedir.

Hipotez 2: Huzurevinde çalışan personelin tükenmişlik ve tükenmişlik alt boyutlarının birbirleriyle arasında anlamlı bir ilişki olması öngörülmektedir.

Hipotez 3: Huzurevi çalışanlarının benlik saygısı ile tükenmişlik alt boyutlarından kişisel başarı arasında anlamlı bir ilişki olacağı; benlik saygısı yüksek olan çalışanların kişisel başarı algısının daha yüksek olacağı öngörülmektedir.

Varsayımlar

1. Araştırma konusunun temel kavramlarından “benlik saygısı”, tükenmişlik ve depresyon psiko-metrik bağlamda ölçülebilen yapıya sahip kavramlardır.
2. Araştırmada kullanılan “Beck Depresyon Ölçeği’nin” huzurevinde çalışan personelin depresyon düzeylerini, “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği’nin” personelin benlik saygısı düzeyini, “Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin” çalışanların tükenmişlik düzeylerini ölçmek için yeterli, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu kabul edilmektedir.

Sınırlılıklar

1. Araştırma sonunda elde edilen sonuçlar kendi evreni ve örneklem grubu ile yani anket uygulamasında bulunduğumuz 32 çalışan ile sınırlıdır.
2. Araştırma sadece çalışmanın yapıldığı 2017 Ekim-Kasım ayları ile sınırlıdır.

3. Araştırma bulguları, kullanılan anket ve ölçek formları (Beck Depresyon Ölçeği & Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği & Maslach Tükenmişlik Ölçeği) ile örneklemin anket ve ölçek maddelerine verdikleri cevaplardan elde edilen verilerle sınırlıdır.

Veri Toplama ve Ölçme Araçları

Araştırmada örneklem grubunun sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgiler edinmek amacıyla 10 soruluk Kişisel Bilgi Formu, depresyon düzeylerini ölçmede kullanılan ve 21 sorudan oluşan Beck Depresyon Ölçeği, tükenmişlik düzeyini ölçmek için 22 soruluk Maslach Tükenmişlik Ölçeği ve benlik saygısı düzeylerini belirlemek amacıyla, Füsun Çuhadaroğlu tarafından Türkçeye çevrilmiş ve 10 sorudan oluşan Rosenberg Benlik Saygısı ölçeklerinden yararlanılmış ve hepsi tek bir formda birleştirilerek katılımcılara uygulanmıştır.

(i)-Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada huzurevinde çalışan personelin “cinsiyet, yaş, medeni durum, meslek grubu, huzurevlerinde çalışma süresi, çalıştığı bölümü/birimi tercih etme durumu,mesleğini isteyerek seçip-seçmediği, çalıştığı bölümden memnun olup-olmama durumları” hakkında bilgiler edinmeyi amaçlayan ve 10 adet sorudan oluşan “Kişisel Bilgiler Formu” kullanılmıştır.

(ii)-Beck Depresyon Ölçeği

Beck Depresyon Ölçeği (Beck Depresyon Inventory-BDI) depresyon gruplarını belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Bireylerde depresyon yönünden riski belirlemeyi ve depresif belirtilerin düzeyini ve şiddet değişimini ölçer. Beck ve ark. tarafından (1978, s. 229-256) geliştirilmiş ve Türkçeye uyarlaması Hisli (1988, 118-126; 1989, s. 3-13) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin, yeterli düzeyde güvenilirlik ve geçerliğe sahip olduğu belirlenmiştir. Her madde 0-3 arasında puan alır. Toplam puan 0-63 arasında değişir. Ölçeğin Türkçe için geçerlik ve güvenilirlik makalesinde kesme puanının 17 olarak kabul edildiği belirtilmiştir.

0-9 puan arası minimal depresyon olarak değerlendirilmektedir. Bu değer normal düzeyi gösterir. Minimal düzeyde depresif belirtiler olup depresyon tanısı konma olasılığı çok düşük kabul edilmektedir.

10-16 puan aralığı hafif düzeyde depresyon belirtisini gösterir. Bu değerlerden psikiyatrik muayene ile depresyon tanısı konma olasılığı var olarak değerlendirilebilir.

17-29 puan aralığı orta düzeyde depresyonu gösterir. Orta düzeyde depresif belirtiler görülebilir. Psikiyatrik muayene ile depresyon saptanma olasılığı ortalama %80 olarak öngörülmektedir. Depresyonu olan bir bireyin 16 ve altında puan alma olasılığı ortalama %30 olarak kabul edilmektedir.

30-63 puan arası ise şiddetli depresyon belirtisini gösterir. Psikiyatrik muayene ile depresyon tanısı konma olasılığı yüksek olarak öngörülmektedir.

(iii)-Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Araştırmada Benlik Saygısı ölçümü için kullanılan ve orijinal formu İngilizce “Rosenberg Self Esteem Scale” ismini taşıyan ölçek, 1963 yılında Morris Rosenberg tarafından geliştirilmiştir. A.B.D.’de güvenirlik ve geçerlilik çalışmaları yapıldıktan sonra pek çok araştırmada ölçüm aracı olarak kullanılan ölçek, “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği” adı altında Füsun Çuhadaroglu tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır (Öner, 1997).

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği çoktan seçmeli 63 sorudan yapılmış on iki alt ölçekten oluşmaktadır (Çuhadaroglu, 1985). Bu araştırmada söz konusu ölçeğin kısa formu olan ve beş olumlu beş olumsuz ifadenin yer aldığı toplam on sorudan oluşan “Benlik Saygısı” alt ölçeği kullanılmıştır.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği’nin benlik saygısı alt kategorisi puanlaması ise şu şekildedir:

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Guttman ölçüm şekline göre düzenlenmiş olumlu-olumsuz yüklü 6 madde halinde ardışık olarak sıralanmıştır. Bu 6 maddede toplam 10 soru bulunmaktadır. Soruların her biri “çok doğru, doğru, yanlış ve çok yanlış” şeklinde dört şekilde cevaplanabilmektedir. Bu durumda benlik saygısı alt ölçeğinin I. maddesinde toplam üç soru mevcut olup bu sorulardan sadece ikisine doğru cevap vermek bu maddeden 1 puan almak için yeterli olmaktadır. II. maddede toplam iki soru yer almakta olup bu sorulardan

sadece birisinden alınan doğru cevap bu maddeden 1 puan almak için yeterli olmaktadır. III., IV. ve V. maddelerde sadece birer soru bulunmakta olup bu sorulara verilen her bir doğru cevap için 1 puan alınmaktadır. VI. madde ise toplam iki sorudan oluşmakta olup bu sorulardan sadece birisinden alınan doğru cevap bu maddeden 1 puan almak için yeterli olmaktadır. Böylece benlik saygısı alt kategorisinden 0 ile 6 arasında puan almak mümkün olmaktadır.

Sonuç itibarıyla benlik saygısı alt ölçeğinden alınan puanlar 0–6 arasında olup; 0–1 puan alanların yüksek, 2–4 puan alanların orta, 5–6 puan alanların ise düşük benlik saygısına sahip oldukları kabul edilmektedir (Öner, 1977).

(iv)-Maslach Tükenmişlik Ölçeği

Araştırmada Tükenmişlik düzeyini ölçmek için, Maslach ve Jackson (1981) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması ve geçerlilik-güvenilirlik çalışması Ergin (1992) tarafından yapılmış olan Maslach Tükenmişlik Ölçeği (Maslach Burnout Inventory-MBI) kullanılmıştır(Maslach ve Jackson 1981; Ergin 1992).

Ölçek 22 maddeden oluşmakta ve 3 alt boyutta değerlendirilmektedir. İlk boyut “duygusal tükenme”, ikinci boyut “duyarsızlaşma”, üçüncü boyut “kişisel başarı”dır (Maslach ve ark. 2001; Maslach ve Jackson 1981).

Tükenmişlik boyutları ayrı olarak tanımlanmış olsa da birbirleriyle ilişkilidir. Maslach Modelinde duygusal tükenmişlik duyarsızlaşmaya, duyarsızlaşma da kişisel başarı duygusunda azalmaya neden olmaktadır. Bireyde tükenme, duygusal tükenme ile duyarsızlaşmanın artması, kişisel başarının ve başarı duygusunun azalması ile ortaya çıkmaktadır (Maslach ve Jackson, 1981; Maslach ve ark, 2001).

Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nde duygusal tükenmeye ilişkin (9 soru), kişisel başarıya ilişkin (8 soru), duyarsızlaşmaya ilişkin (5 soru) bulunmaktadır. Ölçek 5’li derecelendirme ile değerlendirilmektedir. Katılımcıların ölçekte yer alan ifadeleri, hiçbir zaman, çok nadir, bazen, çoğu zaman ve her zaman şeklinde olumsuzda olumluya doğru değerlendirmeleri istenmiştir.

Puanlama;

- Hiçbir Zaman=0,
- Çok Nadir=1,
- Bazen=2,
- Çoğu Zaman=3,
- Her Zaman=4, şeklinde yapılmaktadır.

Bu kapsamda üç alt ölçeğin birbirinden bağımsız şekilde değerlendirilmesi ile mevcut durum anlaşılır.

- Duygusal Tükenme için 0-36,
- Duyarsızlaşma için 0-20,
- Kişisel Başarı için 0- 32 arasında puanlar alınmaktadır.

Duygusal Tükenme ve Duyarsızlaşma alt ölçeklerinden yüksek, Kişisel Başarı ölçeğinden düşük puanlar tükenmişliği göstermektedir (Ergin 1996).

Verilerin Analizi

Huzurevi çalışanlarının tükenmişlik, depresyon ve benlik saygısı düzeyleri ve değişkenlerin birbirleriyle ilişkisini inceleyen bu çalışmanın veri analizinde birçok istatistiki teknikten faydalanılmıştır. Araştırmada sosyal bilimlerde psiko-metrik bağlamda yapılan istatistiksel analizlerde sıkça kullanılan SPSS 21.0 paket programından istifade edilmiştir. Araştırma sonunda elde edilen verilerin çözümlenmesinde frekans analizi, yüzdelik hesaplama, aritmetik ortalama ve standart sapma, minimum ve maksimum değerlerini göstermek için ise betimleyici analiz tekniği uygulanmıştır. İki ve daha fazla değişken arasındaki ilişkinin yönü ve şiddetini hesaplamak için ise korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Kullanılan ölçeklerin araştırmaya katılanların demografik bilgilerine göre farklılık gösterip göstermediği t-testi ve f testleri/varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiştir. Elde edilen veriler % 95'lik (en çok hata payı % 5) güven aralığında, anlamlılık $p < 0.05$ düzeyi esas alınarak değerlendirilmiştir.

Tablo-1:

Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenirlik analizi güvenirlik analizi

Ölçek	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Duygusal Tükenme	0,787	9
Duyarsızlaşma	0,763	5
Kişisel Başarı	0,854	8
Beck Depresyon	0,764	21

Ölçeklerin özelliklerini ve güvenirliklerini değerlendirmek üzere yapılan analizde alpha (α) katsayısının aldığı değer aşağıdaki gibi yorumlanmaktadır.

- $0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.
- $0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçeğin güvenirliği düşüktür.
- $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenirlidir.
- $0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Tablodaki değerlere göre duygusal tükenme boyutu için güvenirlik katsayısı 0,787 yani oldukça güvenilir, duyarsızlaşma boyutu için katsayı 0,763 yani oldukça güvenilir, kişisel başarı boyutu için katsayı 0,854 yani oldukça güvenilir düzeyde, Beck Depresyon Ölçeği için ise katsayı 0,764 yani oldukça güvenilir bulunmuştur. Bu değerlere göre örnek hacmi analizimiz için oldukça uygundur. Yani örnek rastgele dağılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, elde edilen bulgular tablolar halinde sunularak açıklamalar yapılmıştır.

Tablo-2:

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bulgular

<i>Cinsiyet</i>	n	(%)
Kadın	21	65,6
Erkek	11	34,4
<i>Yaş</i>		
18-34	12	37,5
35-44	14	43,8
45-54	5	15,6
55-65	1	3,1
<i>Medeni Durum</i>		
Evli	22	68,8
Bekâr	7	21,9
Boşanmış	3	9,4
<i>Meslek</i>		
Psikolog	1	3,1
Hemşire	4	12,5
Bakım elemanı	16	50,0
Hizmetli	9	28,1
Güvenlik görevlisi	2	6,3
<i>Toplam</i>	32	%100

Araştırmaya katılan huzurevi çalışanlarının %65,6'sını kadınlar, %34,4'ünü de erkekler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan huzurevi çalışanlarının %37,5'ini 18-34 yaş arası, %43,8'ini 35-44 yaş arası, %15,6'sını 45-54 yaş arası ve %3,1'ini 55-65 yaş arası çalışanlar oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan huzurevi çalışanların %68,8'i evli, %21,9'u bekâr ve %9,4'ü de boşanmıştır. Araştırmaya katılan huzurevi çalışanlarının mesleklerine bakıldığında %3,1'inin psikolog, %12,5'inin hemşire, %50'sinin bakım elemanı, %28,1'inin hizmetli ve %6,3'ünün güvenlik görevlisi olduğu görülmektedir.

Tablo-3:

Katılımcıların huzurevlerinde çalışma yılı

Çalışma yılı	n	(%)
1 yıl ve daha az	3	9,4
2-5 yıl	10	31,3
6-10 yıl	15	46,9
11 yıl ve üzeri	4	12,5
Toplam	32	100,0

Araştırmaya katılan huzurevi çalışanlarının huzurevlerinde çalıştığı süreye bakıldığında %9,4'ünün 1 yıl ve daha az, %31,3'ünün 2-5 yıl arası, %46,9'unun 6-10 yıl arası ve %12,5'inin 11 yıl ve üzeri çalıştığı görülmektedir.

Tablo-4:

Çalıştıkları bölümü/birimi tercih etme durumları

Durum	n	(%)
Kendi isteği	19	59,4
İdari görevlendirme	13	40,6
Toplam	32	100,0

Huzurevi çalışanlarının %59,4'ü çalıştığı bölümde kendi isteği ile %40,6'sı ise idari görevlendirme ile çalışmaktadır.

Tablo-5:

Mesleğinizi isteyerek seçme durumu

Durum	n	(%)
Evet	25	78,1
Hayır	7	21,9
Toplam	32	100,0

Huzurevi çalışanlarının %78,1'i mesleğini isteyerek seçtiğini belirtirken %21,9'u da isteyerek seçmediğini belirtmektedir.

Tablo-6:

Çalıştığı bölümden memnuniyet durumu

Durum	n	(%)
Evet	21	65,6
Kısmen	10	31,3
Hayır	1	3,1
Toplam	32	100,0

Huzurevi çalışanlarının %65,6'sı çalıştığı bölümden memnunken, %31,3'ü kısmen memnun, %3,1'i de memnun değildir.

Tablo-7:

Karşılıklı ilişki analizine ilişkin bulgular çalışanlar için tanımlayıcı istatistikler

Ölçekler	n	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Benlik Saygısı	32	,00	4,00	1,0000	1,01600
Beck Depresyon	32	,00	23,00	8,7500	5,48899
Duygusal Tükenme	32	,00	24,00	8,8750	6,08409
Duyarsızlaşma	32	,00	12,00	4,2187	4,27094
Kişisel Başarı Algısı	32	,00	32,00	21,8438	7,60352

Yukarıdaki tabloda huzurevi çalışanlarının tükenmişlik, benlik saygısı ve depresyon durumlarına ait tanımlayıcı istatistikleri bulunmaktadır.

Huzurevi çalışanların benlik saygısı yüksek düzeydedir (ortalama = $1 \pm 1,01$).

Depresyon düzeyi ise minimal depresyon düzeyindedir (ortalama = $8,75 \pm 5,48$).

Duygusal tükenme düzeyi 0-36 arası puanla ölçülmekte, çalışanların ise ortalama duygusal tükenme düzeyinin $8,87 \pm 6,08$ olduğu görülmektedir. Yani çalışanların duygusal tükenme düzeyi oldukça düşük düzeydedir.

Duyarsızlaşma düzeyi (0-20 arası puanlama) ortalama $4,21 \pm 4,27$ yani düşük düzeyde, kişisel başarı düzeyi (0-32 arası puanlama) ortalama $21,84 \pm 7,60$ yani yüksek olduğu görülmektedir.

Aşağıdaki tablolarda huzurevi çalışanlarının benlik saygısı ve depresyon durumlarının dağılımı gösterilmiştir.

Tablo-9:

Benlik saygısı durumu

Benlik saygısı	n	(%)
Yüksek	25	78,1
Orta	7	21,9
Toplam	32	100,0

Huzurevi çalışanlarının benlik saygıları ölçüldüğünde %78,1'nin yüksek, %21,9'unun ise orta düzeyde benlik saygısı olduğu görülmektedir.

Tablo-10:

Depresyon durumu

Depresyon	n	(%)
Minimal Depresyon	18	56,3
Hafif Depresyon	11	34,4
Orta Depresyon	3	9,4

Huzurevi çalışanlarının depresyon durumu dağılımına bakıldığında %56,3'ünün minimal düzeyde, %34,4'ünün hafif düzeyde, %9,4'ünün ise orta düzeyde depresyon belirtisi gösterdiği anlaşılmaktadır.

Tablo-11:

Tükenmişlik, benlik saygısı ve depresyon düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen
korelasyon analizi

Değişkenler		duygusal tükenme	duyarsızlaşma	kişisel başarı	benlik saygısı	depresyon
Duygusal Tükenme	Korelasyon (r)	1				
	Anlamlılık (P)					
Duyarsızlaşma	Korelasyon (r)	0,555(**)	1			
	Anlamlılık (P)	0,001				
Kişisel Başarı	Korelasyon (r)	-0,029	-0,108	1		
	Anlamlılık (P)	0,875	0,556			
Benlik Saygısı	Korelasyon (r)	-0,110	0,149	-0,413(*)	1	
	Anlamlılık (P)	0,550	0,417	0,019		
Depresyon	Korelasyon (r)	0,194	0,198	-0,018	0,399(*)	1
	Anlamlılık (P)	0,287	0,278	0,922	0,024	

** Korelasyon 0,01 seviyesinde anlamlıdır.* Korelasyon 0,05 seviyesinde anlamlıdır.

Huzurevi çalışanlarının tükenmişlik, benlik saygısı ve depresyon düzeyi arasındaki ilişki incelendiği zaman;

- Duygusal tükenme ile duyarsızlaşma arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p < 0,05$; $r = 0,555$). Çalışanların duygusal tükenme düzeyi arttıkça duyarsızlaşma düzeyi de artmaktadır.
- Benlik saygısı ile kişisel başarı arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p < 0,05$; $r = -0,413$). Çalışanların benlik saygısı puanı arttıkça (yani benlik saygısı düzeyi azaldıkça) kişisel başarıları azalmaktadır. Benlik saygısı yüksek olan çalışanların kişisel başarı algısı yüksektir.
- Benlik saygısı ile depresyon düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p < 0,05$; $r = 0,399$). Çalışanların depresyon düzeyi arttıkça benlik saygısı azalmaktadır (benlik saygı puanı artmaktadır).

Sonuç

Araştırma sonucunda; tükenmişlik alt boyutlarından duygusal tükenme ile duyarsızlaşma arasında anlamlı bir ilişki olduğu ($p<0,05$; $r=0,555$), çalışanların duygusal tükenme düzeyi arttıkça duyarsızlaşma düzeylerinin de artmakta olduğu; benlik saygısı ile kişisel başarı arasında anlamlı bir ilişki olduğu ($p<0,05$; $r=-0,413$), çalışanların benlik saygısı düzeyi azaldıkça kişisel başarılarının azalmakta olduğu, benlik saygısı yüksek olan çalışanların kişisel başarı algısının yüksek olduğu ve benlik saygısı ile depresyon düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu ($p<0,05$; $r=0,399$), çalışanların depresyon düzeyleri arttıkça benlik saygılarının azalmakta olduğu tespit edilmiştir.

Huzurevi çalışanlarının depresyon, tükenmişlik ve benlik saygıları sundukları hizmetin bakım kalitesini önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Bu nedenle yalnızca bireysel değil kurumsal, toplumsal ve sağlık politikasıyla ilgili önemli boyutları olan tükenmişlik ve depresyonun huzurevi çalışanlarında erken tanınması, önlenmesi, başa çıkmada etkili yöntemlerin belirlenmesi böylelikle benlik saygılarının ve yaşam kalitelerinin artırılması önemlidir.

Bu doğrultuda;

- Huzurevi personelinin düzenli aralıklarla depresyon ve tükenmişlik düzeylerinin ölçülmesi önerilebilir.

Bununla birlikte, bu çalışmada ulaşılan örneklem sayısının düşük olması nedeniyle kesin sonuçlara ulaşılamadığı; bu nedenle daha güvenli ve genellenebilir verilere ulaşılabilmesi için,

- Huzurevi çalışanlarının benlik saygısı, depresyon ve tükenmişlik düzeylerinin hangi sosyo-demografik değişkenlerle bağlantılı olduğunu test eden,
- Tükenmişlik, depresyon ve benlik saygısı gibi yaşam kalitesini etkileyecek değişkenlerle ilişkili diğer faktörlerin de çalışıldığı,
- Huzurevleri çalışanlarının büyük çoğunluğunu temsil edebilecek düzeyde çok sayıda örneklemeye ulaşmak suretiyle çok kapsamlı benzer çalışmaların yapılmasının yararlı olacağı kanaatine varılmıştır.

KAYNAKÇA

- Beck, A. T., Rush, A. J., Shaw, B. F. ve ark. (1978). *Cognitive therapy of depression*. New York: Guilford Press.
- Büyükoztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F., Çakmak, E. K. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çuhadaroğlu, F., (1985). Gençlerde benlik saygısı ile ilgili bir araştırma. XXI. *Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları*.
- Ergin, D., Celasin, N., Akış, Ş., Altan, Ö., Bakırlıoğlu, Ö., Bozkurt, S. (2009). Burnout and empathic skill levels and influencing factors of internal medicine nurses. *Firat University Journal of Health Sciences*, 4 (11), 49–64.
- Erçevik, R. (2010). *Hemşirelerde işe bağlı gerginlik, tükenmişlik düzeyleri ve etkileyen faktörler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Ergin, C. (1992). Doktor ve hemşirelerde tükenmişlik ve Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin uyarlanması. R. Bayraktar ve İ. Dağ (ed.), 7. *Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları* içinde (s. 143-154). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Ergin, C. (1996). Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin Türkiye sağlık personeli normları. *3P Dergisi*, 4 (1), 28-33.
- Günüşen, N. P., Üstün, B. (2010). Türkiye’de ikinci basamak sağlık hizmetlerinde çalışan hemşire ve hekimlerde tükenmişlik: Literatür incelemesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 3 (1), 40–51.
- Hisli, N. (1988). Beck Depresyon Envanteri’nin geçerliği üzerine bir çalışma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 6, 118-126.
- Hisli, N. (1989). Beck Depresyon Envanteri’nin üniversite öğrencileri için geçerliği ve güvenirliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 7, 3-13.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi* (14. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kavlu, I. (2008). *Acil servislere çalışan hemşirelerin tükenmişlik ve iş doyumlarının yaşam kalitesine etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

- Karahaliloğlu, N. (2013). *Cerrahi kliniklerde çalışan hemşirelerde tükenmişlik ve iş doyumunu düzeylerinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Maslach, C., Jackson, S. (1981). The measurement of experienced burnout. *Journal of Occupational Behavior*, 2 (2), 99–113.
- Maslach C., Schaufeli, W. B., Leiter, M. P. (2001). Job burnout. *Annual Review of Psychology*, 52, 397-422.
- Öner, N. (1997). *Türkiye’de kullanılan psikolojik testler*. (3. Baskı). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Tekin, E. (2011). *Askeri hastanelerde çalışan hemşirelerin psikolojik dayanıklılık ve tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.